

PAUL M. COBB

CENNET YARIŞI

Haçlı Seferlerinin İslamî Tarihi

Çeviri: Sevda Akyüz

alBaraka
Yayınları

PAUL M. COBB

Orta Çağ İslam dünyası ve Akdeniz tarihi üzerine çalışan Amerikalı tarihçidir. Pennsylvania Üniversitesinde İslam tarihi profesörü olan Cobb, özellikle Orta Çağ'da İslam dünyası ile Batı arasındaki ilişkiler, Haçlı Seferleri, tarihyazımı, biyografi ve seyahat tarihi alanlarındaki çalışmalarıyla tanınır. Chicago Üniversitesinde İslam tarihi alanında doktorasını tamamlayan Cobb, Haçlı Seferleri tarihini İslam dünyasının kaynakları ve bakış açısı üzerinden ele alan önde gelen uzmanlardan biridir.

Başlıca eserleri arasında *White Banners: Contention in Abbasid Syria, 750–880* (2001), *Usama ibn Munqidh: Warrior-Poet of the Age of Crusades* (2006) ve Üsâme ibn Münkız'ın eserlerinden yaptığı çevirileri bir araya getiren *The Book of Contemplation: Islam and the Crusades* (2008) yer almaktadır. Elinizdeki *Cennet Yarışı: Haçlı Seferleri'nin İslam Tarihi* (*The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusades*, 2014) ise Haçlı Seferleri'ni ağırlıklı olarak İslami kaynaklardan hareketle ve Orta Çağ Müslümanlarının deneyimleri açısından yeniden değerlendirdiği önemli çalışmalarından biridir. Cobb, Guggenheim ve Fulbright burslarının yanı sıra National Endowment for the Humanities tarafından verilen araştırma desteklerine de layık görülmüştür.

SEVDA AKYÜZ

Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Uzun yıllar üniversitelerde İngilizce, akademik yazı, argümantasyon, Batı medeniyetleri, film ve görsel kültür dersleri verdi. Şiir, öykü, oyun, senaryo, inceleme ve araştırma, tarih, sanat, sosyoloji ve psikoloji başta olmak üzere çeşitli alanlarda çok sayıda çeviri ve editörlük çalışmasına imza attı.

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler	7
Haritalar ve Görseller	9
Kısaltmalar	11
İsimler Hakkında Bir Not	15
Başlıca Tarihi Şahsiyetler ve Hanedanlar	17
Giriş: Şam Kavşağı	27
1. İslam Âlemi	37
2. Korkmuş Deniz	73
3. Kılıcın Avı	133
4. Allah'ın Düşmanlarına Karşı	171
5. Gücümüzü Tattırmak	201
6. Düşen Çadır	259
7. Her Derin Vadiden	299
8. Kurtlar ve Aslanlar	335
9. Onlar Bizim Methiyecimiz Olsun	373
Sonsöz: Gömülü Süvariler	407
Bibliyografik Değerlendirme	419
Dizin	423

TEŞEKKÜRLER

Böylesi bir kitap için onu tamamlamak adına bir köy gerektiğini söylemeye pek gerek yoktur. Aşırı hacimli ve teslim tarihi çoktan geçmiş bir hâlde de olsa, tamamlanmış olması, neredeyse jeolojik bir sabra sahip üç kişiye teşekkür borçlu olduğum anlamına gelir. Bunlar, her şeyden önce Oxford University Press ABD'deki editörüm Timothy Bent'tir: Yayıncılık dünyasının içinde ya da dışında, ondan daha sağduyulu ve zeki bir muhatap bulmak güçtür; Oxford İngiltere'deki anlayışlı editörüm Matthew Cotton'dır ve edebî temsilcim, G Agency'den Jeffrey Gerecke'tir. Projeme duydukları ortak heyecan ve hayatın zaman zaman araya girerek bu kitabı geciktirdiği dönemlerde yaptıkları nazik hatırlatmalar ile kesintisiz destekleri için kendilerine topluca teşekkür ederim.

Köyümün çeşitli sakinleri bu projeye maddi olmayan biçimlerde destek verdiler. Özellikle Caitlyn Campbell, Brian Catlos, Remie Constable, Sarah Davis-Secord, Malika Dekkiche, Bree Demers, Don-John Dugas, Taef ElAzhari, Nahyan Fancy, Yehoshua Frenkel, Cecilia Gaposchkin, Bill ve Connie Gillen, David Giovacchini, Jessica Goldberg, Robert Goulding, Rebecca Guay, Lisa Harteker, Conrad Hirschler, Jeanne Jacques, Jeffrey Kalberg, Anne Lester, John Meloy, Margaret Meserve, Matthew Mitchell, Suleiman Mourad, Stephennie Mulder, Megan Reid, Marina Rustow, Devin Stewart ve Richard Zettler'e teşekkür

etmek isterim. Penn'deki meslektaşlarım –özellikle Roger Allen, Jamal Elias, Renata Holod, Joseph Lowry ve Heather Sharkey– çalışma ortamımı keyif kaynağı hâline getiriyorlar.

Artık Penn'den emekli olan Ed Peters, bana Haçlı Seferleri hakkında ve Penn'in Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Haçlı Seferleri çalışmalarındaki yeri hakkında çok şey öğretti ve bu alandaki kendi katkılarımı ilgi göstererek beni onurlandırdı. Niall Christie, Müslümanların Haçlı Seferleri'ne bakış açıları üzerine yürüttüğü kendi önemli çalışmalarına ara vererek beni pek çok hatadan kurtardı; Mark Stein ise Osmanlı tarihi hakkında gerçekte ne kadar az şey bildiğimi güvenilir biçimde bana gösterdi. Elisabeth Alba, 1. bölüm için iki el çizimi haritayı kısa sürede hazırladı (çalışmalarının daha fazlası için bkz. www.albaillustration.com). Oxford ABD'den Keely Latcham, son anda harita ve görsellerin o korkulan ayrıntılarıyla boğuşurken sükûnet ve düzen içinde yardım etti. Amherst'te, Sunset Farm ve sakinleri bana gerçek emeğin değerine dair dersler verdi. Ve tüm Cobb ailesi, özellikle de merhum annem Patricia, ilerlemeye devam etmemi sağladı.

Ama burada özellikle, bu kitabı tamamlamamı ve bunun ötesinde daha pek çok şeyi başarmamı mümkün kılan her şeyi borçlu olduğum iki kişiyi anmam gerekir. Bunlar, hayatımı kurtaran Emily Gillen ve onu yaşamaya değer kılan Beatrice Ballou'dur.

HARİTALAR VE GÖRSELLER

Haritalar

1. İdrisî haritasının çizgisel tasviri, modern yer adlarıyla
2. Yaklaşık 1050'de Akdeniz Dünyası
3. Orta Çağ Sicilyası
4. Orta Çağ Endülü'sü
5. Frenklerin gelişinden sonra Yakın Doğu
6. Murabıtlar (Almoravidler) döneminde Endülüs
7. Orta Çağ Kuzey Afrika'sı
8. Muvahhidler (Almohadlar) döneminde Endülüs
9. 1187'den sonra Yakın Doğu
10. Osmanlıların Balkan Seferleri

İllüstrasyonlar (ayrı bir görsel galeride yer almaktadır)

1. Salahaddin Heykeli, Şam
2. el-İdrisî'nin Dünya Haritası
3. Adalet Dairesi
4. Kudüs, el-Harem el-Şerif
5. Crac des Chevaliers
6. Nûreddin'in Türbesi
7. Murabıt altın dinarı
8. Akka'dan bir Haçlı sikkesi
9. Torre del Oro, Sevilla
10. Mısır Memlük sultanı Baybars'ın sikkesi
11. El-Nasır Muhammed Medresesi'nin Taçkapısı
12. Niğbolu Muharebesi'ni tasvir eden Osmanlı minyatürü

13. Palermo'dan anı taşı, 1149
14. Lucera Katedrali, Santa Maria della Vittoria
15. Granada'nın Osmanlı haritası

KISALTMALAR

AA Albert of Aachen, *Historia Ierosolimitana*, haz. ve çev. Susan B. Edgington (Oxford: Clarendon Press, 2007).

Abu al-Fida İsmail İbn Ali Abu al-Fida, *Al-mukhtasar fî akhbâr al-basbar*, P. M. Holt tarafından kısmi neşir ve tercüme: *The Memoirs of a Syrian Prince* (Wiesbaden: Franz Steiner, 1983).

Abu Shama Şihab al-Din Abd al-Rahman Abu Shama, *Kitab al-Rawdatayn fî akhbâr al-dawlatayn*, haz. İbrahim Zaybaq (Beyrut: Muassassat al-Risala, 1997).

El-Makkarî Ahmad İbn Muhammad al-Maqqari, *Nafh al-tib min ghusn al-Andalus al-ratib*, 8 cilt, haz. Ihsan Abbas (Beyrut: Dar Sadir, 1988). Pascual de Gayangos tarafından *The History of the Mohammedan Dynasties in Spain*, 2 cilt (Londra: W. H. Allen, 1840–43) adıyla kısmen tercüme edilmiştir.

El-Marakuşî *Al-Mujib fî talkhis akhbâr al-Maghrib*, haz. M. S. al-Uryan (Kahire: yy., 1949).

Azimî Al-Azimî, *Tarikh Halab*, haz. İbrahim Zarur (Şam: yy., 1984).

Baybars al-Mansurî Baybars al-Mansurî, *Zubdat al-fikra fî tarikh al-hijra*, D. S. Richards tarafından kısmi neşir (Beyrut: United Distributing, 1998).

Bughya Kamal al-Din Umar İbn al-Adim, *Bughyat al-talab fî ta'rikh Halab*, 11 cilt, haz. Suhayl Zakkar (Şam: yy., 1988).

CHESFAME *Egypt and Syria in the Fâtûmîd, Ayyubîd and Mamluk Eras*, çeşitli editörler (Leuven: Peeters, 1995–devam ediyor).

- CIP** Carole Hillenbrand, *The Crusades: Islamic Perspectives* (Londra: Routledge, 1999).
- EI2** *Encyclopaedia of Islam*, 11 cilt ve ek cilt, haz. H. A. R. Gibb vd. (Leiden: E. J. Brill, 1960–2003).
- Fulcher** Fulcher of Chartres, *Historia Hierosolymitana* (1095–1127), haz. H. Hagenmeyer (Heidelberg: Carl Winters Universitätsbuchhandlung, 1913). F. R. Ryan ve H. S. Fink tarafından *A History of the Expedition to Jerusalem, 1095–1127* (Knoxville: University of Tennessee Press, 1960) adıyla tercüme edilmiştir.
- Gabrieli** Francesco Gabrieli, *Arab Historians of the Crusades* (Londra: Routledge, 1969).
- GF** *Gesta Francorum et aliorum Hierosolymitanorum*, haz. ve çev. Rosalind Hill (Oxford: Oxford University Press, 1962).
- IA** Izz al-Din Ali İbn Muhammad İbn al-Athir, *Al-Kamil fi al-tarikh*, 13 cilt (Beyrut: Dar Sadir, 1965–67). D. S. Richards tarafından *The Chronicle of İbn al-Athir for the Crusading Period from al-Kamil fi'l-Ta'rikh*, 3 cilt (Aldershot, BK: Ashgate, 2006) adıyla tercüme edilmiştir. Haçlı Seferleri öncesi malzeme yine D. S. Richards tarafından *The Annals of the Saljuq Turks* (Londra: Routledge Curzon, 2002) adıyla tercüme edilmiştir.
- IAH** Izz al-Din Muhammad İbn Abi al-Hayja, *Tarikh İbn Abi al-Hayja*, Subhi Abd al-Munim Muhammad tarafından kısmi neşir (Kahire: Riyad al-Salihin, 1993).
- IAZ** Muhiy al-Din İbn Abd al-Zahir, *Al-Rawd al-zahir fi sirat al-Malik al-Zahir*, haz. Abd al-Aziz al-Khuwaytir (Beyrut: Muassassat al-fuad, 1976).
- IQ** Abu Yala Hamza İbn al-Qalanisi, *Tarikh Dimashq*, haz. Suhayl Zakkar (Şam: Dar Hassan, 1983). H. A. R. Gibb tarafından *The Damascus Chronicle of the Crusades* (Londra: Luzac, 1932) adıyla kısmi tercüme edilmiştir.
- IW** Muhammad İbn Salim İbn Wasil, *Mufarrij al-Kurub fi akhbar bani ayyub*, cilt 1–5 haz. Jamal al-Din al-Shayyal vd. (Kahire: çeşitli yayınevleri, 1953–77), cilt 6 haz. Umar Abd al-Salam Tadmuri (Beyrut: al-Maktaba al-Udriyya, 2004).
- İbn al-Furat** Muhammad İbn Abd al-Rahim İbn al-Furat, *Tarikh*

al-duwal wa-al-muluk, U. Lyons, M. Lyons ve J. Riley-Smith tarafından kısmi neşir ve tercüme, 2 cilt (Cambridge, BK: W. Heffer and Sons, 1971).

İbn al-Mughayzil *Dhayl mufarrij al-kurub fi akhbâr Bani Ayyub*, haz. Umar Abd al-Salam Tadmuri (Sayda: al-Maktaba al-asriyya, 2004).

İbn Cübeyr Abu al-Husayn Muhammad İbn Ahmad İbn Cübeyr, Rihla, haz. W. Wright, M. J. De Goeje tarafından gözden geçirilmiştir (Leiden: E. J. Brill, 1907). Roland Broadhurst tarafından *The Travels of İbn Jubayr* (Londra: Jonathan Cape, 1952) adıyla tercüme edilmiştir.

İbn Duqmaq Sarim al-Din İbrahim İbn Muhammad İbn Duqmaq, Nuzhat al-anam fi tarikh al-İslam, haz. Samir Tabbara (Sayda: al-Maktaba al-Asriyya, 1999).

İbn Shaddad Baha al-Din Yusuf İbn Shaddad, *Al-Nawadir al-sultaniyya wa al-mahasin al-yusufiyya*, haz. Jamal al-Din al-Shayyal (Kahire: al-Dar al-misriyya li-al-talif wa-al-tarjama, 1964). D. S. Richards tarafından *The Rare and Excellent History of Saladin* (Aldershot, BK: Ashgate, 2002) adıyla tercüme edilmiştir.

İbn Taghribirdî Abu al-Mahasin Yusuf İbn al-Taghribirdî, Al-Nujum al-zahira fi muluk Misr wa-al-Qahira, 16 cilt (Kahire: Dar al-kutub al-misriyya, 1963–72).

Kanz İbn Aybak al-Dawadari, Kanz al-durar wa-jami al-ghurar, 9 cilt, çeşitli editörler (Beyrut: Deutsches Archäologisches Institut, 1960–94).

Khazandarî Şihab al-Din Qaratay al-Khazandarî, *Tarikh majmu al-nawadir mimma jara li'l-awail wa'l-awakhir*, haz. Horst Hein ve Muhammad al-Hujayri (Beyrut: In Kommission bei Klaus-Schwarz Verlag, 2005).

KI Usama İbn Munqidh, *Kitab al-I'tibar*, haz. Philip K. Hitti (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1930). Paul M. Cobb tarafından *The Book of Contemplation: Islam and the Crusades* (Londra: Penguin Classics, 2008) adıyla tercüme edilmiştir.

LA Usama İbn Munqidh, *Lubab al-Adab*, haz. A. M. Shakir (Kahire: Maktabat Luwis Sarkis, 1935). Paul M. Cobb tarafından *Usama İbn Munqidh, The Book of Contemplation: Islam and the*

Crusades (Londra: Penguin Classics, 2008) içinde kısmen tercüme edilmiştir.

Malaterra Geoffrey Malaterra, *De rebus gestis Rogerii Calabriae et Siciliae comitis et Roberti Guiscardi ducis fratris eius*, haz. Ernesto Pontieri (Bologna: Nicola Zanichelli, 1925–28). Kenneth Baxter Wolf tarafından *The Deeds of Count Roger of Calabria and Sicily and of His Brother Duke Robert Guiscard* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2005) adıyla tercüme edilmiştir.

Sibt Sibt İbn al-Jawzi, *Mirat al-zaman fi tarikh al-ayan*, cilt 8, iki bölüm hâlinde (Haydarabad: Dairat al-Maarif al-Uthmaniya, 1952).

Suluk Ahmad İbn Ali al-Maqrizi, *Kitab al-suluk li-marifat duval al-muluk*, haz. Muhammad Mustafa Ziadeh ve S. Abd al-Fattah Ashur (Kahire: Lajnat al-talif wa-al-tarjama wa-al-nashr, 1956–72).

TM Muhammad İbn Ali İbn Nazif al-Hamawi, *Al-Tarikh al-Mansuri*, haz. Abu al-Id Dudu (Şam: Majma al-lugha al-arabiyya bi-Dimashq, 1981).

TMD Abu al-Qasim Ali İbn Asakir, *Tarikh madinat Dimashq*, 80 cilt, haz. Umar al-Amrawi (Şam: Dar al-Fikr, 1998).

Yunini Qutb al-Din Musa al-Yunini, *Dhayl mirat al-zaman*, 4 cilt (Haydarabad: Dairat al-Maarif al-Uthmaniya, 1955).

Zubda Kamal al-Din Umar İbn al-Adim, *Zubdat al-halab min tarikh Halab*, 3 cilt, haz. Sami Dahhan (Şam: Institut Français de Damas, 1951–68).